

Sammanfattning

Leverantörskedjan för vin är världsomspännande. Nästan var tredje flaska vin som säljs på statliga Systembolaget idag kommer från Chile, Argentina eller Sydafrika. De är länder som kan konkurrera i den globala vinindustrin mycket tack vare tillgång på billig arbetskraft, men där också kränkningar av arbetsrätt och mänskliga rättigheter förekommer i stor omfattning.

Som en av världens fem största inköpare av alkoholhaltiga drycker har Systembolaget stor möjlighet att påverka arbetsvillkoren och sedan 2009 arbetar bolaget för att säkra en hållbar leverantörskedja. På grund av sitt monopol på detaljhandelsförsäljning får de inte köpa in vin direkt från vintillverkare. Importörerna spelar därför en central roll som ansvariga för att vidareförmedla Systembolagets uppförandekod till producenter runt om i världen.

2013 granskade Swedwatch Systembolaget och fyra svenska vinimportörers arbete. Trots Systembolagets satsning på leverantörsansvar visade rapporten på problem med låga löner, facklig diskriminering och tuffa arbetsvillkor för vingårdarnas lantarbetare. I denna rapport går Swedwatch igenom hur arbetet har utvecklats mellan 2013 och 2015. Granskningen bygger i huvudsak på intervjuer med Systembolaget och enskilda leverantörer samt en mindre fältstudie i Argentina.

Resultaten pekar på att Systembolagets revisionsarbete, som är att följa upp att uppförandekoden efterlevs, har tagit steg framåt. Tidigare fokuserade revisionen på viner med stor försäljningsvolym och begränsade sig till producentens produktionsanläggningar. I framtiden ska den riktas mot de faktiska riskerna och inkludera druvodlingar och underleverantörer, i enlighet med den reviderade uppförandekoden som gäller sedan i maj i år. Revisionerna ska även i högre grad än tidigare samordnas med andra köpare. Det är positivt.

Swedwatches uppföljning pekar också på att Systembolagets insatser för att påverka strukturella problem, genom dialog med lokala branschorganisationer och beslutsfattare, har gett vissa positiva resultat. Här skulle Systembolaget kunna åstadkomma mer, bland annat genom att förstärka dialogen med lokala arbetarrepresentanter.

Systembolagets insatser för att följa upp sina leverantörers arbete är mer proaktivt idag, till exempel arrangeras utbildningar om uppförandekoden. Även de granskade leverantörerna för en mer aktiv dialog om problem och åtgärder med producenterna. Men det är fortfarande stor skillnad på ambition och attityd hos olika leverantörer. Sveriges ledande importör av vin, Oenoforos (med storsäljare som Umbala i sortimentet), publicerar som exempel ingen publik information om hållbarhet. För att skynda på utvecklingen behöver Systembolaget ställa krav på transparens hos leverantörerna, skärpa uppföljningen och offentliggöra resultaten.

Försäljning av ekologiskt och etiskt certifierade viner har ökat sedan 2013 och Systembolaget har drivit på utvecklingen genom riktade offerter och skyltning i butik. På så sätt premieras leverantörer och producenter som satsar på hållbarhet.

Samtidigt pekar uppföljningen på att vissa aspekter av Systembolagets inköpsprocess begränsar genomslaget för ett långsiktigt hållbarhetsarbete i leverantörskedjan. Swedwatch rekommenderar därför en grundlig analys av hur inköpsprocessen kan användas för att optimera hållbarhetsarbetet.

En generell observation är att arbetet går långsamt, vilket delvis har att göra med att Systembolaget lagt tid på att få den reviderade uppförandekoden på plats. Eftersom många av åtgärderna som tas upp i denna rapport precis har påbörjats, är det svårt att utvärdera om de leder till faktiska förbättringar på marken. För att underlätta en framtida utvärdering rekommenderar Swedwatch att Systembolaget i högre grad än tidigare kopplar utvecklingen hos leverantörer och producenter till mätbara indikatorer och mål, och offentliggör resultaten. Det är i linje med internationella riktlinjer, som FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, och skulle även kunna driva på hållbarhetsarbetet internt och externt.